

12 га, у Влащинецькій – 8,8 га, у Москалівській – 1 га, у Буглівській – 0,18 га і у Ванжулівській – 0,02 га.

Окремо варто звернути увагу на об'єднані територіальні громади, яких у Лановецькому районі є дві – міська Лановецька ОТГ та сільська Борсуківська ОТГ [1]. У Борсуківській громаді землі природоохоронного призначення займають 46,2 га, що становить 0,5% території, у Лановецькій ОТГ заповідність – 0,26%. Можна зробити висновок, що новостворені адміністративні одиниці потребують нарощення потенціалу земель природоохоронного призначення, розвитку заповідного і рекреаційного природокористування. Враховуючи економічні та адміністративні переваги реформи децентралізації, об'єднані громади мають усі необхідні умови для організації на своїх територіях нових заповідних об'єктів.

Отож, заповідність Лановецького району становить 4,72%. В межах району розташовано 20 об'єктів ПЗФ загальною площею 2986,64 га. Більшість сільських рад Лановеччини мають частку природоохоронних земель менше 1%, в 11 з яких заповідні об'єкти взагалі відсутні. Дві новостворені ОТГ, Борсуківська і Лановецька, мають частку заповідності 0,5% та 0,26% відповідно. 97 % площ ПЗФ Лановецького району зосереджено в одній сільській раді. Серед інших адміністративних районів Тернопільської області, Лановецький посідає 11 місце за показником заповідності. В районі необхідно створювати великі за площею заповідні об'єкти – РЛП, природні заповідники тощо. Особливо розвитку природозаповідання потребують об'єднані територіальні громади та сільські ради, де зовсім відсутні заповідні об'єкти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Децентралізація. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua>
2. Інвестиційний паспорт Лановецького району. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://economy-te.gov.ua/ Investytsijnyj-pasport-Lanovetskogo-rajonu-2017.pdf](http://economy-te.gov.ua/Investytsijnyj-pasport-Lanovetskogo-rajonu-2017.pdf).
3. Кузик І. Геоекологічні проблеми землекористування об'єднаних територіальних громад Тернопільської області / І. Кузик // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Географія. – Тернопіль: СМП «Тайп». – 2018. – № 1 (випуск 44). – С. 196-201.
4. Матеріали звіту Головного управління Держгеокадастру у Тернопільській області (форма 6-зем) станом на 01.01.2016 р.
5. Офіційний сайт Управління екології та природних ресурсів Тернопільської обласної державної адміністрації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ecoternopil.gov.ua>.
6. Природа Тернопільської області. / за ред. К.І. Геренчука. – Львів: Вища школа, 1979 р. – 167 с.
7. Природні умови та ресурси Тернопільщини. / за ред. М.Я. Сивого, Л.П. Царика. – Тернопіль: ТзОВ: «Терно-граф», 2011. – 512 с.
8. Проблеми екології рідного краю. Начальні матеріали. [Л.П. Царик, М.В.Потокій, О.В.Сінгалевиц, М.П.Чайковський, І.М.Овчаренко, Т.Є.Царик]. – Тернопіль, 1993. – 152 с.
9. Царик Л.П. Географічні засади формування і розвитку регіональних природних систем (концептуальні підходи, практична реалізація) Монографія / Л.П. Царик. – Тернопіль: посібник і підручник, 2009 – 320с.
10. Царик Л.П. Мережа природоохоронних об'єктів і територій Поділля: стан, проблеми, перспективи / Л.П. Царик // Наукові записки ТНПУ. Серія: Географія. – Тернопіль: Вид-во ТДПУ, 2006. - №1. – С. 135-142.

Мірза В.

Науковий керівник – доц. Лаврін Г. З.

ВПЛИВ І НАСЛІДКИ СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЕКОЛОГІЮ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Сьогодні в XXI столітті перед людством постало нелегке завдання – спробувати змінити щось кардинально у своїй свідомості та поведінці, спробувати прийняти для себе ті заборони і обмеження, що продиктовані природою. Екологічна тематика зараза набуває найбільш активності. Адже саме екологія довілля впливає на організм в цілому і забезпечує оптимальне функціонування усієї системи органів і цілого організму. «В здоровому тілі здоровий дух»: так говорити українське прислів'я. Жити за екологічними законами зараз вважається модно, як і

займатися спортом. У даний час можна поєднати ці два компоненти. Прослідкувавши низку випадків можна побачити наскільки вони пов'язані.

Спорт - це, здебільшого, приємний досвід, який приваблює мільярди людей до ігор, подій, телевізорів, барів та інших місць для того, щоб спостерігати за спортсменами, від дітей до високо талановитих професіоналів, грати в спортивні ігри, які вони люблять. Проте, ця забава приходить з наслідками, які виходять за рамки гри, оскільки ці індивідуальні дії розмножуються мільйонами і мільйонами людей щороку по всьому світу. На спортивних заходах створюється величезна кількість сміття - від упаковки, тарілок і пляшок до харчових відходів. Ресурси, такі як вода і енергія, використовуються для живлення ігор і для збереження буйних ігрових полів. Викиди вуглецю від поїздок до подій та з них усіма зацікавленими сторонами також впливають на розрахунок наслідків.

Метою моєї роботи є прослідкувати вплив і наслідки спортивної діяльності на екологію навколишнього середовища.

Дві споріднені перспективи існують стосовно спорту та навколишнього середовища. Перший - це перспектива «Внутрішній вихід», коли організаційний персонал розуміє, як їх діяльність впливає на навколишнє середовище. Друга перспектива - зовні, де зовнішні екологічні та пов'язані з ними питання (наприклад, державне регулювання) впливають на діяльність організації. У спорті більшість концептуальних концепцій, досліджень і знань з цих питань пов'язані з перспективою Inside-Out. Енергія, споживана національними та міжнародними спортивними змаганнями, продовжуватиме збільшуватися по мірі зростання світових спортивних ліг. Під час літніх Олімпійських ігор 2012 року в Лондоні в Іграх взяли участь 10500 спортсменів, а 500 000 людей відвідали їх. Сімдесят тисяч людей відвідали Новий Орлеан, щоб особисто відвідати Суперкубок, але багато інших відвідали місто на події, що оточують Суперкубок, але не мали квитків для участі в грі [4].

Було підраховано, що кожен матч на Чемпіонаті світу 2006 року використовував три мільйони кіловат-годин енергії і виробляв від п'яти до десяти тонн сміття - і це було з екологічним планом, розробленим ФІФА до початку турніру. Телевізійні передачі цих подій дозволили мільйонам людей у всьому світі залишитися вдома, але все ще викликали значну кількість споживання ресурсів, залучених до мільйонів загальнонаціональних партій та загального домашнього перегляду. Події потребують парковки, яка споживає землю і ресурси для будівництва і утримання. Зі збільшенням кількості нових стадіонів, які беруть до уваги транспортні засоби при проектуванні об'єктів, відбувається поліпшення варіантів транспортування (наприклад, деякі фанати і учасники подорожують до і з гри автобусами, велосипедами або пішохідними переходами), але автотранспорт, за яким йде повітряний транспорт, залишається домінуючим режимом [2].

Екологічні проблеми створюють не лише національні та міжнародні події. Незважаючи на те, що великі події привертають увагу, численні спортивні заходи нижчого рівня та розважальні заходи сприяють нашим екологічним проблемам. На міжвузівському рівні легкої атлетики, середні великі футбольні матчі, як і в Університеті Огайо, як відомо, генерують близько двох тонн сміття у своїй найбільш активно відвідуваній грі, але великі програми можуть генерувати до трьох разів на тиждень. Місцеві громадські поля для гольфу споживають землю, вимагають постійних ресурсів і використовують пестициди для боротьби з популяціями комах. Для лижних схилів виготовляють штучний сніг, коли природа не забезпечує його, і місцева екосистема може бути під загрозою цієї дії, особливо коли стічні води використовуються для виробництва снігу. Цей список продовжується, але спільним знаменником є те, що спортивні та рекреаційні заходи впливають на навколишнє середовище, часто негативно[1].

Екологічність стає ключовою ініціативою та маркетинговим аспектом спорту, хоча фінансування залишається постійною проблемою у забезпеченні їх активності та прогресивності.

Зовнішня перспектива вступає в силу, оскільки природні зміни навколишнього середовища впливають на спортивні організації. У Новому Орлеані, наприклад, наслідки урагану "Катріна" мали значний вплив на місто та його інфраструктуру, особливо на Супер дому, у графічних і тривалих способах. Мало хто забуде образи Супер дому після повені в Новому Орлеані. Місце проведення було перетворено з стадіону веселощів та хвилювання на

місце смерті, відчаю та трагедії. Неможливо відвідати місце проведення, не нагадуючи про негативні наслідки екологічних катастроф. В іншому прикладі, труднощі Австралії з посухою протягом багатьох років вплинули на його спортивну індустрію та інфраструктуру, оскільки здійснювалися нормування та інші методи боротьби з посухою. Хоча природні умови часто знаходяться поза контролем персоналу спорту, їхній власний внесок у результати природних умов, наприклад, перешкоджаючи правильному дренажу води через відбиток об'єкта, вимагають балансу внутрішнього та зовнішнього мислення у стратегічному стані планування екологічної діяльності[3].

Положення та законодавство, пов'язані з будівництвом спортивних об'єктів та їхніми операціями, призводять до зміни так само, як альтруїстичні наміри. Починаючи з 1970-х років і прийнявши Закон про національну екологічну політику, федеральні агентства повинні враховувати вплив будь-яких федеральних дій на навколишнє середовище.

У 2009 році в місті Санта-Клара, штат Каліфорнія, було проведено одне з цих досліджень з підготовки нового стадіону для Сан-Франциско 49ers. Звіт було надіслано понад 30 організацій, включаючи інженерний корпус американської армії, Каліфорнійський патруль на шосе та департамент планування Купертіно. Відгуки про дослідження були зібрані і складені у підсумковий звіт. Результати дослідження дали всебічний аналіз цілісного впливу нового стадіону на навколишнє середовище. Цей невеликий приклад є частиною більшої мережі законів і правил, що регулюють будівництво та діяльність організацій у Сполучених Штатах.

Закони про державну екологічну політику (SEPA) вимагають вивчення та планування довкілля перед життям будь-яких державних заходів, хоча вони можуть відрізнитися від того, як це здійснюється. SEPA також забезпечують, щоб державні установи з природних ресурсів проводили екологічні огляди запропонованих проєктів. Хоча існують механізми для затримки або звільнення від екологічного огляду, перегляд не може бути повністю уникнути, якщо SEPA не вказує на такий процес (наприклад, правила щодо тимчасового терміну, щоб поставити проєкт будівництва на бюлетені)[]. Консультаційні організації були запрошені. Додаткові місцеві, державні та федеральні закони та нормативні акти щодо екологічних питань також є частиною цього процесу, тому працівники спортивних організацій шукали досвід таких організацій, як Рада оборони природних ресурсів (NRDC) та Рада з питань зеленого будівництва США. У поєднанні з правилами регулюючих або керівних органів таких груп, як Міжнародний олімпійський комітет, спортсмени мають складне завдання досягнення організаційних цілей, враховуючи екологічні проблеми[5].

Нарешті, у 2010 році була створена некомерційна Зелена спортивна асоціація, яка мала на меті допомогти спортивним командам, майданчикам і лігам підвищити їх екологічну ефективність[7]. Детальніше про життєво важливу роль цієї організації буде розглянуто далі в статті.

Спорт також є надзвичайно важливим і має значний, багатогранний вплив на навколишнє середовище, який необхідно вирішити. Вивчення того, як різні зацікавлені сторони у світі спорту можуть вирішити цю проблему, є важливим для розуміння цілей, завдань і тактик, які використовуються для життя заходів. Зрештою, вплив спорту на навколишнє середовище може стати більш чітким, а також способи, якими всі учасники можуть працювати, щоб мінімізувати, вирішувати або вирішувати екологічні проблеми у спорті.

Цікаво відзначити, що персонал управління об'єктами був першим рушієм процесу екологічних змін. Те, що могло розпочатися з пошуку більш екологічно чистих миючих засобів, тепер є повною силою для того, щоб побудувати або відремонтувати будівлі з сертифікацією Leadership in Energy and Environmental Design (LEED)[6].

Значна частина імпульсу для змін відбулася протягом останніх 20 років у вигляді скорочення відходів, і більша частина цієї роботи була зроблена для поліпшення досвіду клієнтів (наприклад, сушарки для рук в туалеті, що знімають паперові рушники по всій поверхні і роблять це не закінчиться). Коли нові стадіони будуються, а інші відновлюються, принципи LEED все більше додаються до планувальних і будівельних робіт. В останні роки спортсмени в інших організаційних областях, таких як маркетинг, почали розглядати стратегічні питання, пов'язані з природоохоронною діяльністю, наприклад, залучення громади, отримання доходів шляхом спонсорства та економії коштів за рахунок модернізації об'єктів. Потенційна економія коштів допомогла змінити операції на об'єктах і шукати найкращі

практики для економії енергії, використання ресурсів та інших операційних заходів. Сьогодні розробники стадіонів і команди часто змагаються, щоб визначити, яка команда є найбільш зеленою. Наприклад, Олімпійський стадіон у Лондоні був побудований з використанням лише десятої частини загальної сталі, яка була використана для будівництва стадіону "Пташине гніздо" у 2008 році для Олімпійських ігор у Пекіні. Екологічність стає ключовою ініціативою та маркетинговим аспектом спорту, хоча фінансування залишається постійною проблемою у забезпеченні їх активності та прогресивності[7].

В Україні це все також відбувається, але реакція поки відсутня. Стан нашого навколишнього середовища зараз у важкому становищі. До нас в Україну з недавня прийшов новий спорт, який ми перейняли з Європи. Плогінг, він зараз набирає розмаху як в Україні так і в Європі. Це вид спорту, який поєднує екологію і спорт. Ідеєю цього спорту і гаслом є: *бачиш, біжучи чи прогулюючись, сміття, підбираєш його та утилізуєш*[8].

Новий екологічний та спортивний тренд під назвою "плогінг" походить зі Швеції. Він корисний і для довкілля, і для тіла. Науковці говорять що це вид діяльності скоро пройде, це як новий тренд. Розвиток його справді несе позитивні наслідки, люди які бігають в парку збирають одночасно сміття, вони роблять чистішим бодай маленьку ділянку. Якщо дотримуватися теорії то усе розпочинається з маленького. логінг - не вирішення проблеми Зрештою, плогінг - це лише крапля в морі, яка не вирішує проблем довкілля. Цю думку поділяє і Александер Гайд (Alexander Heyd) з Союзу захисту природи Німеччини (NABU), адже плогінг - це тренд, який мине. Було б значно ефективніше, на його думку, зважати на те, щоб виробляти менше пластику. І менше використовувати, вважає Брітта Кеніг (Britta Kinig), представниця прес-служби Всесвітнього фонду дикої природи WWF. Вона підтримує плогінг та вдячна усім, хто під час пробіжки чи прогулянки за будь-яких умов підбирає сміття[8].

Необхідно зробити екологічні питання частиною культури спортивного менеджменту та адміністрації. Персонал спорту повинен привести екологічні питання до оперативного та стратегічного планування. Таким чином, світ спорту, як і всі інші культурні контексти, повинен вирішувати свій вплив на навколишнє середовище шляхом постійної адаптації та управління. Нам все ж таки варто рівнятися на Європейські цінності, якщо ми хочемо допомогти навколишньому середовищу, адже ми живемо тільки завдяки йому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Імас Є. В. Екологія спорту: монографія / Є. В. Імас, О. І. Циганенко, С. М. Футорний, О. В. Ярмолюк. — К.: Національний університет фізичного виховання і спорту України, вид-во «Олімп. л-ра», 2018. - 256 с.
2. Офіційний сайт FIFA . – Режим доступу www.fifa.com/aboutfifa/socialresponsibility/environmental.html.
3. Дослідження змін клімату. – Режим доступу www.dsr.wa.gov.au/assets/files/Research/Climate_Change.pdf.
4. Офіційний сайт Olympics . – Режим доступу www.cnn.com/2012/07/27/world/olympics-numbers.
5. Ігрові зміни - як спортивна індустрія зберігає навколишнє середовище. - Режим доступу www.nrdc.org/greenbusiness/guides/sports/files/Game-Changer-report.pdf.
6. Екологічне пробудження у спорті. – Режим доступу
7. www.rodale.com/green-athletes?siteID=TnL5HPStwNw-vF1mJDedKrazNHZVOwuJMQ
8. Екологічний спорт. – Режим доступу www.greensports.org
9. Новий вид спорту «Плогінг». – Режим доступу <https://www.unian.ua/ecology/trash/10154021-u-sviti-nabuvaye-populyarnosti-ekologichniy-sport-plogging.html>

О. Ковальчук

Науковий керівник – доц. Кондратюк Л. Р.

ЕКОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ І КУЛЬТУРА

На сучасному етапі існування людство зіткнулося з глибокою екологічною кризою, для вирішення якої потрібна докорінна перебудова існуючої на сьогоднішній день екологічної свідомості та екологічної культури. Сучасні природні процеси не можуть бути вирішені тільки з позицій природничих та технічних наук, але мають включати в себе й соціокультурне осмислення особливостей перебігу природних процесів, їх причин та наслідків. Соціокультурне